

[סגור חלון](#)

הדרישה לתקופת צינון בהליכי חדלות פירעון של יחידים: סימנים של שפיות

מסיבה לא ברורה, חוק חדלות הפירעון החדש התעלם מסוגיית "תקופת הצינון" לחייבים שההליך שלהם בוטל בגלל חוסר תום לב, וכעת, מעביר בית המשפט העליון מסר עקרוני עם הכרעתו בעד החלת "תקופת צינון"
עו"ד דורית קרני 9/7/21

המנגנון המשפטי של פשיטת רגל, המסייע ליחידים (אנשים פרטיים) שנקלעו לחובות, ומאפשר להם להסדיר את חובותיהם במידת האפשר ולפתוח "דף חדש" הוא מבורך. המנגנון הזה לא רק ממלא פונקציה כלכלית חיונית במשטר קפיטליסטי, אלא גם מגלם היבט שיקומי חשוב. אכן, במרוצת השנים חל שינוי נכון ורצוי בתפיסת פשיטת הרגל, מאות קלון ל"תאונה כלכלית" שניתן ורצוי לאפשר לחייב להשתקם ממנה, תוך הדגשת זכויותיו וכבודו של החייב גם בהיותו מצוי בהליכים מסוג זה.

אך במקביל חל גם כרסום בעמידה על חובותיו של החייב במסגרת ההליך. מזה שנים, בעלי תפקיד המתמנים על ידי בתי המשפט בהליכי חדלות פירעון של יחידים נתקלים לא פעם בחייבים שמחד גיסא נהנים מחסות הליך פשיטת הרגל (שבין היתר מגן עליהם מהליכי הוצאה לפועל), ומאידך גיסא אינם מקיימים כראוי את התנאים הנמשכים שקבע המחוקק להגנה זו, כגון שיתוף פעולה מלא עם בעל התפקיד (התייצבות לחקירות, מסירת מסמכים וכו'), הגשת דוחות הכנסות והוצאות מלאים במועדם וביצוע תשלומים חודשיים. חייבים כאלה מתעניינים רק בתועלת האישית שצומחת להם מההליך, ומתעלמים מכך שהוא נועד לפחות באותה מידה לתועלת הנושים.

לכן נגד התנהלות כזו, המכונה "ניצול ההליך לרעה", נקבעה עוד בדבר החקיקה הקודם (פקודת פשיטת הרגל המנדטורית) הסנקציה של ביטול הליכי פשיטת הרגל. משמעותה של הסנקציה החמורה הזו היא הפסקת ההגנה הניתנת לחייב מריבוי הליכי גבייה ומימוש נכסים, ולא פחות חשוב מכך, נטילת האפשרות לקבלת הפטר מהחובות בסוף ההליך. יתרה מזאת, בהלכה הפסוקה (ע"א 8673/13 אלקצאצי נ' כונס הנכסים הרשמי) נקבע כי חייב שההליך בעניינו בוטל בשל חוסר תום לב (הבא לידי ביטוי בניצול ההליך לרעה) יוכל לפתוח בהליך חדש רק לאחר "תקופת צינון", שאורכה בין שנה לשנה וחצי לפי שיקול דעת ביהמ"ש, ובמקרים חמורים עד שנתיים וחצי.

הלכה זו לא עוגנה בחוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי החדש, שבא להאחיד והתאים את החקיקה בתחום חדלות הפירעון למאה ה-21, ואשר בין היתר עיגן במפורש את ההיבט השיקומי של ההליך. על כן התבקשה השאלה אם היעדר ההתייחסות לסוגיית "תקופת הצינון" נובע מהימנעות מכוונת מצד המחוקק (המכונה בעגה המשפטית "הסדר שלילי"), או פשוט מהשמטה, למשל מכיוון שהדברים נראו למנסחי החוק מובנים מאליהם.

בשאלה זו הכריע לאחרונה באופן חד משמעי בית המשפט העליון (כב' השופט מינץ) בפסק דינו ברע"א 663/21 שייח יוסף מנאר נ' הממונה על הליכי חדלות פירעון (ניתן ביום 20/6/2021). בפסק הדין קבע בית המשפט, כי גם על הליכים על פי החוק החדש, שחרת על דגלו את התכלית השיקומית, "חולש העיקרון הקובע כי על היחיד לנהוג בתום לב ולא לנצל לרעה את ההליכים על מנת ליהנות מחסדיהם. כמו בעבר, כך גם כיום, ניצול ההליך לרעה שלא בתום לב שומט את הקרקע תחת ההצדקה לסייע למי שמבקש ליהנות מחסדי המחוקק ומהגנות ההליך". בית המשפט אף הטעים, כי לצד התכלית השיקומית ממשיכה להתקיים בהליכי חדלות פירעון התכלית של השאת שיעור הפירעון לנושים. בהתאם לעקרונות הללו קבע בית המשפט, כי "תקופת צינון" מתיישבת עם תכלית החוק החדש, וכי היא תוסיף לחול גם על הליכים שנפתחו לפיו ובוטלו בשל ניצול לרעה.

חשיבות פסק הדין בעניין מנאר חורגת מההכרעה בסוגיה שבמרכזו, ונעוצה במסר העקרוני שהוא מעביר לציבור החייבים ובאי כוחם. פסק הדין יוצא נגד המציאות היומיומית בה חייבים נוהגים לא פעם כאילו המדינה היא זו שעליה לחלצם מחובותיהם, בעוד הם עצמם מתנערים מכל אחריות, אינם מקיימים את הוראות החוק ואינם מוכנים לכל שינוי באורח חייהם (הימנעות מנסיעות לא חיוניות לחו"ל, ניהול עסקים וכיו"ב). על רקע המציאות הזו אומר בית המשפט העליון בקול רם וברור שהשאיפה לסייע בשיקום חייבים תמי לב אינה יכולה לשמש אמתלה לחתירה תחת חובת תום הלב ושלטון החוק. יש לקוות כי הערכאות הדיוניות הדנות בהליכים מסוג זה יפעלו בהתאם לרוח פסק הדין ויבהירו לחייבים ולבאי כוחם, ללא שמץ של רגשות אשם, כי "בשביל כבוד (והפטר) צריך לעבוד".

הכותבת היא עורכת דין במחלקת חדלות פירעון, הסדרי נושים והבראת חברות במשרד עוה"ד AYR - עמר רייטר ז'אן שוכטוביץ ושות'